

ŠIKANOVANIE

Čo je vlastne šikanovanie?

Pôvod slova šikanovanie je vo francúzskom slove *chicane*, čo v preklade znamená zlomyselné obťažovanie, týranie, prenasledovanie. Šikanovanie je vlastne zneužívanie sily alebo právomoci, je to forma agresie. Pri šikanovaní ide o *úmyselnú snahu* získať prevahu nad jednotlivcom alebo viacerými jedincami prostredníctvom ubližovania, vyhrážania, výsmechu alebo zastrašovania. Obeťou šikanovania sa môže stať ktokoľvek a kdekoľvek (v škole, na pracovisku ale aj doma).

Hlavnými *znakmi* šikanovania je **zjavný úmysel ublížiť/ uškodiť** druhému (fyzicky alebo psychicky), pričom **incidenty sa opakujú** a medzi agresorom a obeťou je **nepomer síl** (obeť je slabšia, bezbranná). Útočníkom môže byť jedna osoba alebo aj skupina osôb. Obeťou šikanovania v školskom prostredí sa stávajú žiaci, ktorí sa od skupiny niečím odlišujú (intelektovo nadaní, handicapovaní, žiaci mentálne vyspelejší, žiaci so sociálne slabšej vrstvy atď.) Agresor si vždy vyberá obeť slabšie (fyzicky a psychicky), ktoré mu nebudú klásť odpor.

Odhaliť šikanovanie pomôže „mapa“ vonkajších prejavov šikanovania. Ide o tzv. „trojdimenzionálnu mapu“, podľa ktorej je možné prejavy šikanovania členiť na :

1. priame a nepriame
2. fyzické a verbálne
3. aktívne a pasívne

Medzi **PRIAME prejavy** šikanovania patrí: posmech, ponižujúce prezývky, nadávky, kritika, vymáhanie rôznych vecí, či služieb pod hrozbou násilia alebo trestu, vydávanie nezmyselných príkazov, poškodzovanie a ničenie osobných vecí alebo ich skrývanie, vyhrážanie, zastrašovanie, zahanbovanie, zhadzovanie, sexuálne obťažovanie, ignorovanie, ponižovanie, kopanie, strkanie, bitky.

Agresori šikanujú hlavne v ústraní - v šatni, na záchode, kde nie je pedagogický dozor, po vyučovaní, ale aj v triede cez prestávku či na praxi za prítomnosti spolužiakov, ktorý sa častokrát nepostavia na stranu obeť pre ľahostajnosť, strach alebo len preto, že spolužiak je pre nich jednoducho nesympatický. Len sa prizerajú a v najhoršom prípade smejú. Nerozlišujú, čo je dobré a čo zlé, čo sa môže a čo už nie, čo je ešte „sranda“ a čo už druhému ubližuje.

§ Vedeli, že šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu? §

Vo všeobecnosti je podľa *Trestného zákona* (Zákon č. 300/ 2005 Z. z.) páchatelom trestného činu ten, „kto trestný čin spáchal sám“ (§9 ods.1) Ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb, zodpovedá sa každá z nich ako by trestný čin spáchala sama (§ 9 ods.2). Podľa §10 odst. 1 *Trestného zákona* je účastníkom trestného činu ten, „kto úmyselne zosnoval alebo riadil spáchanie trestného činu (organizátor); naviedol iného na spáchanie trestného činu (návodca); poskytol inému pomoc na spáchanie trestného činu (pomocník)“. Trestná sadza odňatia slobody u mladistvého (od 15 rokov- 18 rokov) je od 1 – 5 rokov (§79 odst.1). V prípade, že mladistvý spáchal trestný čin s mimoriadne vysokým stupňom nebezpečnosti, môže mu súd uložiť trest odňatia slobody na 5 až 10 rokov (§79 odst.2).

Šikanovania sa v trestnom zákone dotýka § 235, §236 a §237 v ôsmej hlave, kde sú uvedené skutkové podstaty trestných činov proti slobode a ľudskej dôstojnosti. **Vydieranie** vymedzuje §235 ako trestný čin, ktorého sa dopúšťa ten, „kto iného násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou inej ťažkej ujmy núti, aby niečo konal, opomenul, alebo trpel.“ **Útlak** vymedzuje §237 ako trestný čin, ktorého sa dopúšťa ten, „kto iného núti, zneužívajúc jeho tieseň alebo závislosť, aby niečo konal, opomenul, alebo trpel.“ **Obmedzovania** slobody a vyznania podľa §236 sa dopúšťa ten, „kto násilím, hrozbou násilia alebo hrozbou ťažkej ujmy núti iného na účasť na náboženskom úkone; zdržuje iného bez oprávnenie od takejto účasti; inému v slobode ináč bráni.“

- Pokiaľ sa šikanovanie prejaví na zdravotnom stave poškodeného, môže ísť o trestný čin ublíženia na zdraví.
- Pri násilnom odobratí vecí (oblečenie, peniaze, osobné veci) môže byť tento čin klasifikovaný ako trestný čin lúpeže.
- Ak sa úmyselne poškodzujú veci obete, môže ísť o trestný čin poškodzovania cudzej veci.

KYBERŠIKANANA

Vo virtuálnom svete sa môžeme stať obeťou *kyberšikany*. Je to úmyselné, opakujúce sa nepriateľské správanie, ktorého cieľom je ublížiť obeti, podobne ako u šikanovania, ale za využitia informačných a komunikačných technológií (telefón, mobil, počítač). *Kyberšikana* poskytuje agresorovi anonymitu, nie je časovo a priestorovo obmedzená, vie sa rýchlo rozšíriť medzi veľký počet ľudí a hlavne- ubližuje psychicky!

Vulgárne SMS, vyhrážanie, urážanie cez SMS, telefonické obťažovanie (aj prezváňaním, anonymnými telefonátmi), vytváranie webových stránok s nevhodnými obrázkami, fotkami obete, vtípmi a narázkami, ktoré zosmiešňujú a ponižujú. Vytváranie skupín na sociálnych sieťach mierených proti obeti, natáčanie a zverejňovanie zosmiešňujúcich, urážlivých videí a fotografií bez vedomia a súhlasu obete, vytváranie blogov, ktoré poškodzujú obeť, falšovanie a ukradnutie identity, šírenie osobných informácií, údajov, klebiet.

Dôležité je, odložiť si všetky SMS správy, emaily, všetky dôkazy, že si bol prostredníctvom internetu napádaný. Nezabudni- všade, kde sa registruješ si zvol bezpečné heslo a nikde ho nezverejňuj a neposkytuj svoje osobné údaje prostredníctvom internetu. Ak je obťažovanie mimoriadne závažné, okamžite kontaktuj políciu!

Čo robiť, keď sa šikanovanie na škole vyskytne?

Rady pre žiaka, ktorému je ubližované:

- Buď neústupný a rozhodný: pozeraj sa tomu, kto ti ubližuje, rovno do očí a povedz, nech to nechá.
- Čo najrýchlejšie odíď.
- Niekomu dospelému hneď povedz, čo sa ti stalo.

Rady pre žiaka, keď už k ubližovaniu došlo:

- Povedz to učiteľovi alebo inému dospelému v škole.
- Povedz to rodičom.
- Pokiaľ máš strach zdôveriť sa učiteľovi alebo niekomu inému, sám požiadaj kamaráta, aby išiel s tebou.
- Rozprávaj tak dlho, dokiaľ ťa niekto nevypočuje.
- Nezhadzuj vinu za to, čo sa ti stalo, na seba.

Ak budeš o šikanovaní hovoriť s niektorým dospelým, povedz jasne:

- Čo sa stalo.
- Ako často sa to stávalo.
- Kto bol pri tom.
- Kto to videl.
- Kde sa to stalo.
- Čo si v tomto smere už podnikol.

Dôvody neoznámenia šikanovania obeťami:

Osem typických dôvodov, prečo žiaci šikanovanie učiteľom neoznámili:

- Mysleli si, že v ich prípade nejde o šikanovanie.
- Mali zmysel pre triedny kolektív a cítili, že by to bol od nich voči spolužiakom podraz.
- Báli sa odplaty žiaka, ktorý ich šikanuje alebo iných spolužiakov.
- Predpokladali, že spoločnosť od nich očakáva, že budú schopní sa o seba samostatne postarať a hanbili sa priznať, že sú obeťou šikanovania.
- Mysleli si, že k šikanovaniu dochádza iba ich vlastnou vinou.
- Boli schopní zvládnuť šikanovanie vlastnými silami alebo ho znášať.
- Nemali dostatok príležitostí pohovoriť si s učiteľom.
- Boli presvedčení, že problém nemá žiadne reálne riešenie, a preto im nikto nebude môcť pomôcť.

Prevenčia

- Akékoľvek šikanovanie je potrebné oznámiť rodičom, učiteľom, polícii.
- Šikanovanie riešte okamžite.
- Pri šikanovaní nech v žiadnom prípade dieťa neodpovedá, nereaguje a nijakým iným spôsobom nevytvára vzťah, spätnú väzbu, interakciu.
- Pri šikanovaní prostredníctvom internetu alebo cez mobil blokujte príjem správ, emailov od daného užívateľa a tak obmedzíte možnosti páchatel'a. Uschovávajte si dôkazový materiál (emaily, sms, mms, históriu čtu, www stránky).

Hlavné zásady pri riešení šikanovania

Nikdy nekonfrontujte šikanovaného s agresorom a dôsledne chráňte obeť!

1. **Individuálne** a postupne sa porozprávajte najskôr so všetkými žiakmi v triede (**svedkami šikanovania**). Výpovede si zapisujte, sumarizujte dokumentáciu a dôkazy.
2. Následne zrealizujte **individuálne rozhovory s agresormi**. Využite dôkazy, ale bez toho, aby ste prezradili ich zdroj.
3. **Individuálne** sa porozprávajte **s rodičmi obeť**, získajte ich pre spoluprácu. **Individuálne** sa porozprávajte **s rodičmi každého agresora**. Pokúste sa ich získať na riešenie, vhodnou formou ich upozornite aj na možné kvalifikovanie šikanovania z legislatívneho hľadiska, trestný čin vydierania, útlaku, ublíženia na zdraví, týrania, obmedzovania slobody alebo lúpeže, úmysel ublížiť.
4. Vyvodzujte **jednoznačné tresty** podľa **miery previnenia agresorov** (od zníženej známky zo správania, až po vylúčenie zo školy, preradenie do výchovného ústavu, oznámenie polícii).
5. Oznámte triede, **ako budú vinníci potrestaní a zabezpečte realizáciu „liečenia“** celej triedy (prípadne školy) za pomoci kvalifikovaných odborníkov (Pedagogicko-psychologické poradne).
6. Zaveďte **dôslednú nulovú toleranciu** k akýmkoľvek **prejavom šikanovania a násilia** v školských dokumentoch a každodennej praxi - u žiakov i všetkých pedagogických pracovníkov.

„SME ŠKOLA, KDE SA ŠIKANOVANIE NETOLERUJE!!!“

Platí to pre všetkých študentov, pre všetkých pracovníkov školy, internátu a školských zariadení. Ak sa na pôde školy, internátu alebo školských zariadení objaví šikanovanie, okamžite sa to rieši s vedením školy. Ak ti niekto v škole ubližuje, **!NEBOJ SA!**, zdôver sa triednemu učiteľovi (alebo niekomu inému, komu dôveruješ) alebo navštív sociálnu pedagogičku na škole. Vypočujeme si ťa a pomôžeme! **NEZABUDNI, ŽE V TOM NIE SI SÁM!**

Podľa dostupných materiálov spracovala: PhDr. Iveta Erlichová